

MALCOLM GLADWELL

ΔΑΒΙΔ ΚΑΙ ΓΟΛΙΑΘ

ΑΟΥΤΣΑΪΝΤΕΡ, ΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΟΙ
ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΗ ΝΑ ΠΟΛΕΜΑΣ ΓΙΓΑΝΤΕΣ

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γολιάθ

«Μήπως με πέρασες για σκύλο κι έρχεσαι
να με χτυπήσεις με ραβδιά;» 13

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ:

**ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΩΝ
(ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΩΝ)**

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Βίβεκ Ραναντιβέ (Vivek Ranadivé)

«Ήταν πράγματι τυχαίο. Εννοώ πως ο πατέρας μου
δεν είχε παίξει ποτέ άλλοτε στη ζωή του μπάσκετ.» 29

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Τερέζα Ντεμπρίτο (Teresa DeBrito)

«Το μεγαλύτερο τμήμα μου είχε είκοσι εννέα παιδιά.
Α, ήταν φοβερά διασκεδαστικό» 49

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Κάρολιν Σακς

«Αν είχα πάει στο Πανεπιστήμιο του Μέριλαντ,
θα ασχολούμουν ακόμα με τις θετικές επιστήμες.» 75

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ:
Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΘΥΜΗΤΗΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ντέιβιντ Μπόιζ (David Boies)

Δεν θα θέλατε να έχει δυσλεξία το παιδί σας.
Ή μήπως θα θέλατε; 111

ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Έμιλ «Τζέι» Φράιραϊχ (Emil «Jay» Freireich)

«Πώς τα κατάφερε ο Τζέι, δεν ξέρω.» 137

ΕΚΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Γουάιιατ Γουόκερ (Wyatt Walker)

«Το λαγό είν' το πιο κατεργάρικο
απ' ούλα τα ζωντανά του Θεού» 179

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ

ΕΒΔΟΜΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ρόζμαρι Λόουλορ (Rosemary Lawlor)

«Δεν γεννήθηκα έτσι. Αυτό μου το επέβαλαν.» 211

ΟΓΔΟΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Γουίλμα Ντέρκσεν (Wilma Derksen)

«Όλοι έχουμε κάνει κάτι απαίσιο στη ζωή μας,
ή νιώσαμε την ανάγκη να το κάνουμε.» 245

ΕΝΑΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Αντρέ Τροκμέ (André Trocmé)

«Νιώθουμε την υποχρέωση να σας δηλώσουμε
ότι υπάρχει ανάμεσά μας ένας αριθμός Εβραίων.» 277

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ 291

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ 293

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ 323

Και είπε Κύριος προς τον Σαμουήλ: «Μη επιβλέψης εις την όψιν αυτού ή εις το ύψος του αναστήματος αυτού, επειδή απεδοκίμασα αυτόν· διότι δεν βλέπει ο Κύριος καθώς βλέπει ο άνθρωπος· διότι ο άνθρωπος βλέπει το φαινόμενον, ο δε Κύριος βλέπει την καρδίαν.»

Σαμουήλ Α 16.7 (απόδοση: Νεόφυτος Βάμβας)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γολιάθ

«ΜΗΠΩΣ ΜΕ ΠΕΡΑΣΕΣ ΓΙΑ ΣΚΥΛΟ ΚΙ ΕΡΧΕΣΑΙ
ΝΑ ΜΕ ΧΤΥΠΗΣΕΙΣ ΜΕ ΡΑΒΔΙΑ;»

1.

Στην καρδιά της αρχαίας Παλαιστίνης βρίσκεται μια περιοχή που ονομάζεται Σεφέλα, μια σειρά από βουνοκορφές και κοιλάδες που συνδέουν τα Όρη της Ιουδαίας στα ανατολικά με τη φαρδιά, επίπεδη μεσογειακή πεδιάδα. Είναι ένα μέρος ανυπέρβλητης ομορφιάς, με αμπελώνες, σταροχώραφα και δάση με συκομουριές και αγριοφυστικιές. Είναι επίσης μεγάλης στρατηγικής σημασίας.

Στο πέρασμα των αιώνων, διεξήχθησαν αναρίθμητες μάχες για τον έλεγχο της περιοχής επειδή οι κοιλάδες που «ανηφορίζουν» από τη μεσογειακή πεδιάδα προσφέρουν στους κατοίκους των παραλίων εύκολη πρόσβαση στις πόλεις της Χεβρώνας, της Βηθλέεμ και της Ιερουσαλήμ, στα υψίπεδα της Ιουδαίας. Η πιο σημαντική κοιλάδα είναι αυτή της Αγιαλόν, στα βόρεια. Αλλά η πιο ξακουστή είναι αυτή του Ηλά. Η Κοιλάδα του Ηλά ήταν ο τόπος όπου συγκρούστηκε ο Σαλαντίν με τους Σταυροφόρους τον 12ο αιώνα. Περισσότερα από χίλια χρόνια πριν από τις Σταυροφορίες είχε παίξει κεντρικό ρόλο στην επανάσταση των Μακκαβαίων κατά του βασιλείου της Συρίας, όμως τη φήμη της τη χρωστά κυρίως σε ένα άλλο γεγονός: είναι το μέρος όπου την εποχή της Πα-

λαιάς Διαθήκης το νεαρό βασίλειο του Ισραήλ ενώθηκε για να πολεμήσει εναντίον των Φιλισταίων.

Οι Φιλισταίοι κατάγονταν από την Κρήτη. Ήταν ναυτικός λαός που είχε μεταναστεύσει στην Παλαιστίνη και είχε εγκατασταθεί κατά μήκος της ακτογραμμής. Οι Ισραηλίτες είχαν συγκεντρωθεί στα βουνά, υπό την ηγεσία του βασιλιά Σαούλ. Στο δεύτερο μισό του 11ου αιώνα π.Χ. οι Φιλισταίοι άρχισαν να μετακινούνται προς τα ανατολικά, ακολουθώντας μια ελικοειδή πορεία προς τα ορεινά που διερχόταν από τη βάση της Κοιλιάδας του Ηλά. Ο στόχος τους ήταν να καταλάβουν τις κορυφές κοντά στη Βηθλεέμ και να χωρίσουν στα δύο το βασίλειο του Σαούλ. Οι Φιλισταίοι ήταν έμπειροι πολεμιστές και επικίνδυνοι, καθώς και ορκισμένοι εχθροί των Ισραηλιτών. Ανήσυχος, ο Σαούλ συγκέντρωσε τους άντρες του και κατέβηκε από τα βουνά για να τους αντιμετωπίσει.

Οι Φιλισταίοι στρατοπέδευσαν κατά μήκος της νότιας κορυφογραμμής της Κοιλιάδας του Ηλά. Οι Ισραηλίτες έστησαν τις σκηνές τους στην αντίθετη πλευρά, κατά μήκος της βόρειας κορυφογραμμής, και έτσι οι δύο στρατοί έμειναν να κοιτούν ο ένας τον άλλον πάνω από το φαράγγι. Κανένας τους δεν τολμούσε να κινηθεί. Για να κάνουν επίθεση έπρεπε να κατέβουν τον λόφο και μετά να επιχειρήσουν μια αναρρίχηση αυτοκτονίας στην κορυφογραμμή του εχθρού, στην απέναντι πλευρά. Στο τέλος, οι Φιλισταίοι δεν άντεξαν να περιμένουν άλλο. Έστειλαν κάτω στην κοιλάδα τον καλύτερο πολεμιστή τους για να τους βγάλει από το αδιέξοδο δίνοντας μια μάχη σώμα με σώμα.

Εκείνος ήταν σωστός γίγαντας, δύο μέτρα και έξι εκατοστά τουλάχιστον, και φορούσε μπρούντζινη περικεφαλαία και πανοπλία που κάλυπτε όλο το σώμα του. Κρατούσε ακόντιο, λόγχη και ρομφαία. Του πολεμιστή εκείνου προπορευόταν ένας βοηθός που κουβαλούσε μια τεράστια ασπίδα. Ο γίγαντας στράφηκε στους Ισραηλίτες και φώναξε: «Διαλέξτε έναν άντρα και στείλτε τον εδώ κάτω σ' εμένα! Αν με νικήσει στη μάχη και με ρίξει στο χώμα, θα γίνουμε σκλάβοι σας. Αλλά αν νικήσω και τον ρίξω στο χώμα εγώ, θα γίνετε εσείς σκλάβοι μας και θα μας υπηρετείτε.»

Κανέννας δεν κουνήθηκε από το στρατόπεδο των Ισραηλιτών. Ποιος μπορούσε να τα βάλει με έναν τόσο τρομακτικό αντίπαλο; Μετά όμως ένα βοσκόπουλο, που είχε έρθει από τη Βηθλεέμ για να φέρει φαγητό στα αδέρφια του, βγήκε μπροστά από τους άλλους και προσφέρθηκε να αναμετρηθεί εκείνο. Ο Σαούλ δεν συμφωνούσε: «Δεν μπορείς εσύ να πολεμήσεις αυτόν τον Φιλισταίο. Δεν είσαι παρά ένα αγόρι, κι αυτός είναι από μικρός στον πόλεμο.» Αλλά το βοσκόπουλο δεν άλλαζε γνώμη. Είχε αντιμετωπίσει και πιο θηριώδεις αντιπάλους από αυτόν, επέμενε. «Όταν έρχεται κανένα λιοντάρι ή καμιά αρκούδα και αρπάζει ένα πρόβατο από το κοπάδι», είπε στον Σαούλ, «εγώ το κυνηγάω και το σκοτώνω, και σώζω έτσι το πρόβατο από τα νύχια του.» Ο Σαούλ δεν είχε άλλη επιλογή. Υποχώρησε, και τότε το βοσκόπουλο κατέβηκε τον λόφο τρέχοντας προς τον γίγαντα που στεκόταν στην κοιλάδα. «Έλα εδώ, και θα δώσω τη σάρκα σου στα πουλιά του ουρανού και στα θηρία του αγρού», φώναξε ο γίγαντας όταν είδε τον αντίπαλό του να πλησιάζει. Και έτσι ξεκίνησε μία από τις πιο ξακουστές μάχες της ιστορίας. Το όνομα του γίγαντα ήταν Γολιάθ. Το βοσκόπουλο λεγόταν Δαβίδ.

2.

Το *Δαβίδ και Γολιάθ* είναι ένα βιβλίο που περιγράφει τι συμβαίνει όταν συνηθισμένοι άνθρωποι τα βάζουν με γίγαντες. Και όταν λέω «γίγαντες», εννοώ κάθε είδους ισχυρούς αντιπάλους: από στρατούς και τρομερούς πολεμιστές μέχρι αναπηρίες, κακοτυχίες και καταπίεση. Κάθε κεφάλαιο διηγείται την ιστορία ενός ανθρώπου –διάσημου ή όχι, συνηθισμένου ή ξεχωριστού– που αντιμετώπισε μια τεράστια πρόκληση και αναγκάστηκε να απαντήσει σ' αυτή. Πρέπει να παίξω ακολουθώντας τους κανόνες ή να ακολουθήσω το ένστικτό μου; Πρέπει να επιμείνω ή να παραδοθώ; Πρέπει να ανταποδώσω το χτύπημα ή να συγχωρήσω τον αντίπαλο;

Με τη βοήθεια αυτών των ιστοριών, ήθελα να διερευνήσω δύο θεωρίες. Η πρώτη είναι πως ένα μεγάλο μέρος όσων θεωρούμε πολύτιμα σε αυτόν τον κόσμο έχει κατακτηθεί μετά από άνισες μάχες όπως αυτή, γιατί η ίδια η πάλη ενάντια σε συντριπτικές πιθανότητες προσδίδει μεγαλείο και ομορφιά. Και η δεύτερη, ότι συνήθως δεν αντιλαμβανόμαστε το νόημα τέτοιου είδους συγκρούσεων. Τις «διαβάζουμε» λάθος. Τις ερμηνεύουμε λάθος. Οι γίγαντες δεν είναι αυτό που νομίζουμε πως είναι. Οι ίδιες ακριβώς ιδιότητες που φαίνεται να αποτελούν τη δύναμή τους αποτελούν πολύ συχνά την αιτία των μεγάλων αδυναμιών τους. Και το γεγονός ότι κάποιος είναι αυτσαίντερ μπορεί να τον αλλάξει με τρόπους που συχνά δεν καταφέρνουμε να εκτιμήσουμε: μπορεί να του ανοίξει πόρτες και να δημιουργήσει ευκαιρίες, να τον διδάξει, να τον διαφωτίσει και να κάνει πραγματικότητα κάτι που αλλιώς θα φάνταζε αδιανόητο. Χρειαζόμαστε έναν καλύτερο οδηγό αντιμετώπισης των γιγάντων, και η καλύτερη αφετηρία γι' αυτό το ταξίδι είναι η επική σύγκρουση ανάμεσα στον Δαβίδ και τον Γολιάθ πριν από τρεις χιλιάδες χρόνια στην Κοιλάδα του Ηλά.

Προκαλώντας ο Γολιάθ τούς Ισραηλίτες, ζητούσε αυτό που ήταν γνωστό ως «μονομαχία» και αποτελούσε κοινή πρακτική στον αρχαίο κόσμο. Τα δύο αντίπαλα στρατόπεδα, επιζητώντας να αποφύγουν την αιματοχυσία την οποία θα προκαλούσε μια ανοιχτή σύγκρουση στο πεδίο της μάχης, επέλεγαν από έναν πολεμιστή ώστε να τους εκπροσωπήσει σε μια αναμέτρηση ένας προς έναν. Για παράδειγμα, ο Ρωμαίος ιστορικός του 1ου αιώνα π.Χ. Κουίντος Κλαύδιος Κουαδριγάριος διηγείται μια επική μάχη στην οποία ένας Γαλάτης πολεμιστής άρχισε να κοροϊδεύει τους Ρωμαίους αντιπάλους του. «Η συμπεριφορά του προκάλεσε αμέσως την αγανάκτηση κάποιου Τίτου Μάνλιου, ενός νεαρού ευγενικής καταγωγής», γράφει ο Κουαδριγάριος. Ο Τίτος κάλεσε τον Γαλάτη σε μονομαχία:

Βγήκε μπροστά από τους άλλους, γιατί δεν άντεχε να βλέπει έναν Γαλάτη να προσβάλλει αδιάντροπα τη ρωμαϊκή ανδρεία.

Οπλισμένος με μια ασπίδα λεγεωνάριου κι ένα ισπανικό ξίφος, στάθηκε απέναντι στον Γαλάτη. Η μονομαχία τους έλαβε χώρα σε μια γέφυρα (πάνω από τον ποταμό Ανίωνα) παρουσία και των δύο στρατών, και ενώ παρακολουθούσαν όλοι με μεγάλη αγωνία. Ο τρόπος που αντιμετώπισαν ο ένας τον άλλον ήταν ο εξής: ο Γαλάτης, ακολουθώντας τη δική του τακτική, προχώρησε με την ασπίδα του προτεταμένη ώστε να τον προστατεύει και περίμενε την πρώτη επίθεση· ο Μάνλιος, που διακρινόταν περισσότερο για το θάρρος παρά για τις ικανότητές του, χτύπησε με την ασπίδα του εκείνη του αντιπάλου και έκανε τον Γαλάτη να χάσει την ισορροπία του. Ενώ ο Γαλάτης προσπαθούσε να σταθεί όρθιος, ο Μάνλιος χτύπησε ακόμα μία φορά με την ασπίδα του και ανάγκασε ξανά τον άντρα να υποχωρήσει. Ακολουθώντας αυτή την τακτική, κατάφερε να ξεφύγει από το ξίφος του Γαλάτη και τον κάρφωσε στο στήθος με την ισπανική λάμα του... Αφού τον έσφαξε, ο Μάνλιος έκοψε το κεφάλι του Γαλάτη, του ξερίζωσε τη γλώσσα και την κρέμασε, έτσι όπως ήταν καλυμμένη με αίματα, στον λαιμό του.

Αυτό περίμενε ο Γολιάθ: έναν πολεμιστή όπως ο ίδιος που θα ερχόταν να τον αντιμετωπίσει δίνοντας μάχη σώμα με σώμα. Ούτε μία στιγμή δεν του πέρασε από το μυαλό ότι η μάχη θα διεξαγόταν με εντελώς διαφορετικούς όρους, και έτσι προετοιμάστηκε αναλόγως. Για να προστατεύει το σώμα του από τα χτυπήματα, φορούσε έναν εντυπωσιακό θώρακα με εκατοντάδες χάλκινες φολίδες. Ο θώρακας κάλυπτε τα μπράτσα του και έφτανε μέχρι τα γόνατα, και ζύγιζε πιθανότατα γύρω στα πενήντα κιλά. Για να προστατεύει τις γάμπες του, φορούσε χάλκινες περικνημίδες, συνδεδεμένες με μικρές μεταλλικές πλάκες που κάλυπταν το κάτω μέρος των ποδιών του. Φορούσε επίσης μια βαριά μεταλλική περικεφαλαία. Έφερε τρία είδη όπλων, όλα κατάλληλα προσαρμοσμένα για μάχη σώμα με σώμα. Είχε ένα αιχμηρό ακόντιο κατασκευασμένο εξ ολοκλήρου από χαλκό, που μπορούσε να διαπεράσει μια ασπίδα ή ακόμα και πανοπλία. Από τον μηρό του κρε-

μόταν ένα ξίφος. Αλλά ως βασικό όπλο είχε ένα ειδικό δόρυ μικρής εμβέλειας με μεταλλικό κοντάρι χοντρό σαν «αντίον υφαντού». Το δόρυ ήταν δεμένο με σχοινί και χάρη σε ένα πολύπλοκο σύστημα βαρών μπορούσε να εκσφενδονίζεται με εξαιρετική ταχύτητα και ακρίβεια. Όπως γράφει ο ιστορικός Μοσέ Γκαρζιέλ (Moshe Garsiel): «Στους Ισραηλίτες, αυτό το εντυπωσιακό δόρυ, με το βαρύ κοντάρι και τη μακριά σιδερένια αιχμή, φαινόταν ικανό –αν το έριχνε το δυνατό χέρι του Γολιάθ– να διαπεράσει οποιαδήποτε χάλκινη ασπίδα και οποιονδήποτε χάλκινο θώρακα.» Καταλαβαίνετε, επομένως, γιατί κανένας Ισραηλίτης δεν προσφερόταν να αναμετρηθεί με τον Γολιάθ.

Και τότε εμφανίζεται ο Δαβίδ. Ο Σαούλ προσπαθεί να του δώσει το δικό του ξίφος και την πανοπλία του για να έχει τουλάχιστον μια ευκαιρία να επικρατήσει στη μάχη. Ο Δαβίδ αρνείται. «Δεν μπορώ να περπατήσω μ' αυτά», λέει, «δεν τα έχω συνηθίσει.» Σκύβει στο έδαφος και διαλέγει πέντε λείες πέτρες, που τις βάζει στο σακούλι του. Μετά κατηφορίζει στην κοιλάδα, κουβαλώντας μαζί του τα σύνεργα του βοσκού. Ο Γολιάθ, ρίχνοντας ένα βλέμμα στο αγόρι που έρχεται προς το μέρος του, νιώθει προσβεβλημένος. Περίμενε ότι θα έδινε μάχη με κάποιον έμπειρο πολεμιστή. Αντιθέτως, βλέπει μπροστά του ένα βοσκόπουλο –κάποιο αγόρι που ασκούσε ένα από τα ταπεινότερα επαγγέλματα– που μοιάζει να θέλει να χρησιμοποιήσει τα σύνεργα του βοσκού για να αντιμετωπίσει το ξίφος του Γολιάθ. «Μήπως με πέρασες για σκύλο κι έρχεσαι να με χτυπήσεις με ραβδιά;»

Ό,τι επακολούθησε έχει περάσει πια στη σφαίρα του θρύλου. Ο Δαβίδ βάζει μια πέτρα στη σφεντόνα του και σημαδεύει το εκτεθειμένο μέτωπο του Γολιάθ. Ο Γολιάθ γκρεμίζεται κεραυνοβολημένος στο έδαφος. Ο Δαβίδ τρέχει τότε προς το μέρος του, αρπάζει το τεράστιο ξίφος του και του κόβει το κεφάλι. «Οι Φιλιισταίοι», λέει η σχετική περικοπή της Αγίας Γραφής, «είδαν ότι ο πολεμιστής τους ήταν νεκρός και τράπηκαν σε φυγή.»

Η μάχη κερδήθηκε απρόσμενα από ένα αουτσάιντερ που, σύμφωνα με όλες τις προβλέψεις, δεν θα έπρεπε να είχε κερδίσει. Κατ'

αυτόν τον τρόπο διηγούμαστε στο πέρασμα των αιώνων τη συγκεκριμένη ιστορία. Και έτσι η φράση «Δαβίδ και Γολιάθ» εντάχθηκε στο καθημερινό μας λεξιλόγιο, δηλώνοντας μεταφορικά την απίθανη νίκη. Αλλά το πρόβλημα με αυτή την εκδοχή των γεγονότων είναι πως όλα σχεδόν όσα αναφέρονται είναι λάθος.

3.

Οι στρατοί κατά την Αρχαιότητα διέθεταν τρία σώματα πολεμιστών. Το πρώτο ήταν το ιππικό: οπλισμένοι άντρες πάνω σε άλογα ή άρματα. Το δεύτερο ήταν το πεζικό: πεζοί στρατιώτες που φορούσαν πανοπλίες και έφεραν ξίφος και ασπίδα. Το τρίτο ήταν οι εκηβόλοι πολεμιστές, αυτό που σήμερα θα αποκαλούσαμε πυροβολικό: τοξότες και, προπάντων, σφενδονιστές. Το όπλο των σφενδονιστών ήταν ένα κομμάτι δέρματος στις άκρες του οποίου ήταν δεμένο ένα μακρύ σχοινί. Έβαζαν μια πέτρα στο δέρμα, στριφογύριζαν τη σφενδόνη πάνω από το κεφάλι τους κάνοντας όλο και μεγαλύτερους και ταχύτερους κύκλους και μετά άφηναν τη μία άκρη του σχοινιού, εκτοξεύοντας την πέτρα μακριά.

Η χρήση της σφενδόνης απαιτούσε μεγάλη δεξιότητα και εξάσκηση. Αλλά σε έμπειρα χέρια ήταν ένα καταστροφικό όπλο. Διάφοροι πίνακες από τον Μεσαίωνα απεικονίζουν σφενδονιστές που πετυχαίνουν πουλιά στον αέρα. Οι Ιρλανδοί σφενδονιστές λεγόταν πως ήταν ικανοί να πετύχουν ένα νόμισμα τοποθετημένο τόσο μακριά, που ίσα που το διέκριναν, ενώ στο βιβλίο των *Κριτών* της Παλαιάς Διαθήκης αναφέρεται ότι οι βολές των σφενδονιστών είχαν ακρίβεια «τρίχας». Ένας έμπειρος σφενδονιστής μπορούσε να σκοτώσει ή να τραυματίσει σοβαρά έναν ζωντανό στόχο ακόμα και σε απόσταση εκατόν ογδόντα μέτρων.¹ Οι Ρωμαίοι μάλιστα είχαν κα-

¹ Στη σύγχρονη εποχή, το ρεκόρ ρίψης πέτρας με σφενδόνη κατέχει από το 1981 ο Λάρι Μπρέι (Larry Bray): 437 μέτρα. Προφανώς, όταν πρόκειται για τόσο μεγάλη απόσταση, δεν μπορούμε να απαιτήσουμε ιδιαίτερη ακρίβεια.

τασκευάσει ειδικές λαβίδες για την αφαίρεση πέτρας σφενδόνης, που εισχωρούσε συχνά στο σώμα κάποιου δύστιχου στρατιώτη. Φανταστείτε ότι στέκεστε μπροστά σε κάποιον πίτσερ του επαγγελματικού πρωταθλήματος μπείζμπολ που στοχεύει με το μπαλάκι του το κεφάλι σας. Έτσι αισθανόταν εκείνος που βρισκόταν αντιμέτωπος μ' έναν σφενδονιστή –μόνο που δεν του πετούσαν μπαλάκι από φελλό και δέρμα, αλλά μια συμπαγή πέτρα.

Ο ιστορικός Μπαρούχ Χάλπερν (Baruch Halpern) υποστηρίζει ότι η σφενδόνη έπαιζε τόσο σημαντικό ρόλο στην αρχαία πολεμική τακτική, που οι τρεις κατηγορίες στρατιωτών εξισορροπούσαν η μία την άλλη, όπως ακριβώς συμβαίνει με την κάθε χειρονομία στο παιχνίδι «πέτρα, ψαλίδι, χαρτί». Με το μακρύ δόρυ και την πανοπλία, το πεζικό μπορούσε να αντιμετωπίσει το ιππικό. Οι ιππείς, με τη σειρά τους, μπορούσαν να νικήσουν τους εκηβόλους πολεμιστές, επειδή τα άλογα κινούνταν πολύ γρήγορα μη επιτρέποντας στον αντίπαλο να στοχεύσει με ακρίβεια. Και οι ρίψεις των τοξοτών και των σφενδονιστών αποδεικνύονταν μοιραίες για το πεζικό, επειδή ένας μεγαλόσωμος και δυσκίνητος, υπό το βάρος της πανοπλίας, πεζός στρατιώτης αποτελούσε εύκολο στόχο για κάποιον που εκσφενδόνιζε π.χ. πέτρες από απόσταση ενενήντα μέτρων. «Γι' αυτό και απέτυχε η εκστρατεία των Αθηναίων στη Σικελία κατά τον Πελοποννησιακό πόλεμο», γράφει ο Χάλπερν. «Ο Θουκυδίδης περιγράφει με λεπτομέρειες πώς κατατροπώθηκε στα βουνά το βαρύ πεζικό των Αθηναίων από το ντόπιο ελαφρύ πεζικό, που χρησιμοποιούσε κυρίως σφενδόνες.»

Ο Γολιάθ είναι ένας βαρύς πεζός στρατιώτης. Νομίζει ότι θα μονομαχήσει με κάποιον σαν κι αυτόν, όπως στην περίπτωση του Τίτου Μάνλιου και του Γαλάτη. Όταν λέει «Έλα εδώ, και θα δώσω τη σάρκα σου στα πουλιά του ουρανού και στα θηρία του αγρού», οι λέξεις-κλειδί είναι «Έλα εδώ.» Εννοεί «έλα κοντά μου για να πολεμήσουμε σώμα με σώμα.» Όταν ο Σαούλ προσπαθεί να φορέσει πανοπλία στον Δαβίδ και να του δώσει ξίφος, λειτουργεί κι εκείνος με το ίδιο σκεπτικό. Υποθέτει ότι ο Δαβίδ θα πολεμήσει με τον Γολιάθ σώμα με σώμα.

Ο Δαβίδ όμως δεν έχει καμία πρόθεση να ακολουθήσει το τελετουργικό της μονομαχίας. Όταν λέει στον Σαούλ ότι ως βοσκός έχει σκοτώσει αρκούδες και λιοντάρια, δεν το κάνει μόνο για να δείξει το θάρρος του, αλλά και για να τονίσει κάτι άλλο: ότι σκοπεύει να αντιμετωπίσει τον Γολιάθ με τον τρόπο που έχει μάθει να αντιμετωπίζει τα άγρια ζώα: ως «εκηβόλος» πολεμιστής.

Τρέχει προς τον Γολιάθ, διότι χωρίς πανοπλία διαθέτει ταχύτητα και ευκινησία. Βάζει μια πέτρα στη σφενδόνη, τη στριφογυρίζει πάνω από το κεφάλι του, κάνοντας έξι με επτά περιστροφές το δευτερόλεπτο, και στοχεύει το μέτωπο του Γολιάθ, το μοναδικό ευάλωτο σημείο του γίγαντα. Ο Άιταν Χιρς (Eitan Hirsch), ειδικός του ισραηλινού στρατού σε θέματα βαλλιστικής, έκανε πρόσφατα μια σειρά υπολογισμούς αποδεικνύοντας ότι μια πέτρα μετρίου μεγέθους που θα εκτοξευόταν από έναν έμπειρο σφενδονιστή από απόσταση τριάντα πέντε μέτρων θα χτυπούσε το κεφάλι του Γολιάθ με ταχύτητα τριάντα τεσσάρων μέτρων το δευτερόλεπτο, υπεραρκετή για να διατρυπήσει το κρανίο του και να τον ρίξει αναίσθητο ή νεκρό. Η ανασχετική ισχύς της είναι, δηλαδή, αντίστοιχη αυτής ενός σύγχρονου περίστροφου σχετικά μεγάλου μεγέθους. «Ανακαλύπτουμε», γράφει ο Χιρς, «ότι ο Δαβίδ θα μπορούσε να εκτοξεύσει την πέτρα του και να χτυπήσει τον Γολιάθ σε χρόνο λίγο μεγαλύτερο του ενός δευτερολέπτου –διάστημα τόσο σύντομο, που ο Γολιάθ δεν προλάβει να προστατεύσει τον εαυτό του, ούτε καν να κινηθεί.»

Τι μπορούσε να κάνει ο Γολιάθ; Ήταν φορτωμένος με μια πανοπλία βάρους πενήντα περίπου κιλών. Ήταν προετοιμασμένος για μάχη σώμα με σώμα, όπου θα μπορούσε να σταθεί ακίνητος στη θέση του, αποκρούοντας τα χτυπήματα με την πανοπλία του και καταφέροντας στον αντίπαλο ένα φοβερό πλήγμα με τη λόγχη του. Έβλεπε τον Δαβίδ να πλησιάζει, νιώθοντας αρχικά περιφρόνηση, μετά έκπληξη και ύστερα χωρίς αμφιβολία τρόμο, και ξαφνικά συνειδητοποίησε ότι η μάχη που περίμενε είχε λάβει εντελώς διαφορετική μορφή.

«Εσύ έρχεσαι καταπάνω μου με ξίφος, λόγχη και ακόντιο», είπε ο Δαβίδ στον Γολιάθ, «αλλά εγώ έρχομαι στο όνομα του πα-

ντοδύναμου Θεού, του Κυρίου των ισραηλιτικών στρατευμάτων, που εσύ απήφησες. Σήμερα ο Κύριος θα σε παραδώσει στα χέρια μου, και γω θα σε ρίξω κάτω και θα σου κόψω το κεφάλι... Όλοι όσοι έχουν συγκεντρωθεί εδώ πέρα θα μάθουν ότι ο Κύριος δεν χρειάζεται το ξίφος και τη λόγχη για να μας σώσει· γιατί είναι ο κύριος της μάχης, και Εκείνος θα σας παραδώσει όλους στα χέρια μας.»

Ο Δαβίδ αναφέρει δύο φορές το ξίφος και τη λόγχη του Γολιάθ, σαν να θέλει να τονίσει πόσο διαφορετικές είναι οι δικές του προθέσεις. Μετά βγάζει από το σακούλι του μια πέτρα, και τότε πια όποιος παρακολουθεί τη σκηνή από τη μία ή την άλλη πλαγιά της κοιλάδας δεν πρέπει να θεωρεί απίθανη τη νίκη του Δαβίδ. Ο Δαβίδ ήταν σφενδονιστής, και οι σφενδονιστές νικούν τους πεζικάριους, τελεία και παύλα.

«Ο Γολιάθ είχε τις ίδιες πιθανότητες να νικήσει τον Δαβίδ», γράφει ο ιστορικός Ρόμπερτ Ντόρενγουεντ (Robert Dohrenwend), «που θα είχε και ένας πολεμιστής της Εποχής του Χαλκού εναντίον κάποιου οπλισμένου με σαρανταπεντάρι αυτόματο πιστόλι.»²

4.

Πώς εξηγείται αυτή η τόσο μεγάλη παρανόηση σε σχέση με τα συμβάντα εκείνης της ημέρας στην Κοιλάδα του Ηλά; Από τη μια πλευρά, η μονομαχία αποκαλύπτει πόσο παράλογες είναι οι αντι-

² Ο Ισραηλινός υπουργός Άμυνας Μοσέ Νταγιάν (Moshe Dayan) –ο αρχιτέκτονας της εντυπωσιακής νίκης του Ισραήλ στον Πόλεμο των Έξι Ημερών (1967)– έχει γράψει κι αυτός ένα δοκίμιο σχετικά με την ιστορία του Δαβίδ και του Γολιάθ. Σύμφωνα με τον Νταγιάν, «τα όπλα με τα οποία αντιμετώπισε ο Δαβίδ τον Γολιάθ δεν ήταν κατώτερης αξίας, αλλά (αντιθέτως) ανώτερης από αυτή των όπλων του αντιπάλου του· και το μεγαλείο του δεν έγκειται στο ότι προθυμοποιήθηκε να αναμετρηθεί με κάποιον πολύ δυνατότερό του. Έγκειται στο γεγονός ότι ήξερε πώς να αξιοποιήσει ένα όπλο με το οποίο ο αδύνατος μπορούσε να αποκτήσει πλεονέκτημα και να γίνει ισχυρότερος.»

λήψεις μας αναφορικά με τη δύναμη. Ο λόγος που ο βασιλιάς Σαούλ αντιμετώπισε με σκεπτικισμό την προσφορά του Δαβίδ είναι πως ο Δαβίδ είναι μικρόσωμος ενώ ο Γολιάθ τεράστιος σε όγκο. Ο Σαούλ αντιλαμβάνεται τη δύναμη ως σωματική ευρωστία. Δεν κατανοεί ότι η δύναμη μπορεί να έχει και άλλες μορφές, όπως παραβίαση των κανόνων, υπερνίκηση της ρώμης από την ταχύτητα και τον αιφνιδιασμό. Και ο Σαούλ δεν είναι ο μόνος που κάνει αυτό το λάθος. Στις σελίδες που ακολουθούν, θα υποστηρίξω ότι εξακολουθούμε και σήμερα να κάνουμε το ίδιο λάθος, γεγονός που επηρεάζει όλες τις πλευρές της ζωής μας, από τον τρόπο που μορφώνουμε τα παιδιά μας μέχρι τον τρόπο που καταπολεμούμε το έγκλημα και καταστέλλουμε τις ταραχές. Αλλά εγείρεται και ένα δεύτερο, πιο σημαντικό ζήτημα εδώ. Ο Σαούλ και οι Ισραηλίτες πιστεύουν ότι γνωρίζουν ποιος είναι ο Γολιάθ. Τον μετρούν και καταλήγουν σε συμπεράσματα σχετικά με τις ικανότητές του. Ωστόσο, δεν τον βλέπουν πραγματικά. Η αλήθεια είναι πως η συμπεριφορά του Γολιάθ προκαλεί σύγχυση. Υποτίθεται πως είναι ένας φοβερός πολεμιστής. Αλλά δεν συμπεριφέρεται ανάλογα. Κατεβαίνει στην κοιλάδα μαζί με τον βοηθό του, έναν υπηρέτη που προπορεύεται κουβαλώντας μια ασπίδα. Στους αρχαίους χρόνους συνηθιζόταν ο ασπιδοφόρος να συνοδεύει στη μάχη κάποιον τοξότη, γιατί ένας στρατιώτης που χρησιμοποιούσε τόξο και βέλη δεν είχε ελεύθερο χέρι ώστε να κουβαλήσει ασπίδα για τη δική του προστασία. Αλλά γιατί πρέπει ο Γολιάθ, ένας άντρας που καλεί κάποιον σε ξιφομαχία, να συνοδεύεται από έναν τρίτο που μεταφέρει ασπίδα τοξότη;

Και το σπουδαιότερο, γιατί λέει στον Δαβίδ «Έλα εδώ...»; Γιατί δεν πάει ο Γολιάθ στον Δαβίδ; Η Παλαιά Διαθήκη δίνει έμφαση στο πόσο αργά κινείται ο Γολιάθ, γεγονός περίεργο για κάποιον που θεωρείται ήρωας-πολεμιστής με απεριόριστες δυνάμεις. Σε κάθε περίπτωση, γιατί ο Γολιάθ δεν αντιδρά νωρίτερα καθώς βλέπει τον Δαβίδ να κατεβαίνει την πλαγιά χωρίς ξίφος, χωρίς ασπίδα ή πανοπλία; Όταν βλέπει για πρώτη φορά τον Δαβίδ, αρχικά αισθάνεται προσβεβλημένος, ενώ θα έπρεπε να τρομοκρα-

τηθεί. Φαίνεται να μη δίνει σημασία σε όσα συμβαίνουν γύρω του. Και κάνει και εκείνο το παράξενο σχόλιο, όταν επιτέλους διακρίνει τον Δαβίδ που κουβαλά τα σύνεργα του βοσκού: «Μήπως με πέρασες για σκύλο κι έρχεσαι να με χτυπήσεις με ραβδιά;» Γιατί πληθυντικός; Ο Δαβίδ κρατάει μόνο ένα ραβδί.

Σήμερα πολλοί ειδικοί πιστεύουν πως ο Γολιάθ υπέφερε από μια σοβαρή πάθηση. Μοιάζει και συμπεριφέρεται σαν κάποιον που πάσχει από ακρομεγαλία, μια ασθένεια που προκαλείται από καλοήγη όγκο στην υπόφυση. Ο όγκος οδηγεί σε υπερβολικά μεγάλη παραγωγή ανθρώπινης αυξητικής ορμόνης, κάτι που θα εξηγούσε το ασυνήθιστο μέγεθος του Γολιάθ. [Ο ψηλότερος άνθρωπος στην ιστορία, ο Ρόμπερτ Γουάντλοου (Robert Wadlow), έπασχε από ακρομεγαλία. Όταν πέθανε, είχε ύψος 2,71 μέτρα και, προφανώς, ψήλωνε ακόμη.]

Επιπλέον, ένα από τα συνήθη συμπτώματα της ακρομεγαλίας είναι τα προβλήματα όρασης. Οι όγκοι της υπόφυσης μπορεί να μεγαλώσουν τόσο ώστε να πιέζουν τα οπτικά νεύρα, με αποτέλεσμα όσοι πάσχουν από ακρομεγαλία να εμφανίζουν συχνά χαμηλή όραση και διπλωπία. Γιατί ο Γολιάθ οδηγείται στην κοιλάδα από έναν βοηθό; Επειδή ο βοηθός είναι τα «μάτια» του. Γιατί κινείται τόσο αργά; Επειδή ο κόσμος γύρω του είναι θολός. Γιατί του παίρνει τόση ώρα να καταλάβει ότι ο Δαβίδ έχει αλλάξει τους κανόνες; Επειδή για να δει τον Δαβίδ πρέπει ο δεύτερος να έρθει αρκετά κοντά. «Έλα εδώ, και θα δώσω τη σάρκα σου στα πουλιά του ουρανού και στα θηρία του αγρού», φωνάζει, και αυτή η απαίτηση υποδηλώνει το πόσο ευάλωτος αισθάνεται. *Χρειάζεται να έρθεις κοντά μου επειδή αλλιώς δεν μπορώ να εντοπίσω πού βρίσκεσαι.* Και υπάρχει και το σχόλιο που προαναφέραμε και το οποίο δεν μπορεί να εξηγηθεί διαφορετικά: «Μήπως με πέρασες για σκύλο κι έρχεσαι να με χτυπήσεις με ραβδιά;» Ο Δαβίδ είχε μόνο ένα ραβδί. Ο Γολιάθ όμως είδε δύο.

Αυτό που έβλεπαν οι Ισραηλίτες από τη ράχη του βουνού ήταν ένας τρομακτικός γίγαντας. Στην πραγματικότητα, αυτό ακριβώς που έδωσε στον γίγαντα το τεράστιο μέγεθος ήταν και η αιτία

της μεγαλύτερης αδυναμίας του. Και αυτό είναι ένα πολύ καλό μάθημα σε ό,τι αφορά τις μάχες με κάθε είδους γίγαντες. Οι μεγάλοι και δυνατοί δεν είναι πάντα αυτό που δείχνουν.

Ο Δαβίδ όρμησε τρέχοντας προς τον Γολιάθ, ψυχωμένος, με θάρρος και πίστη. Ο Γολιάθ δεν πρόλαβε να τον δει –και έτσι μετά έπεσε κάτω, καθώς ήταν πολύ μεγαλόσωμος και αργός, και η θολή του όραση δεν του επέτρεπε να κατανοήσει ότι οι κανόνες είχαν αλλάξει. Όλα αυτά τα χρόνια οι διηγήσεις αυτού του είδους των ιστοριών υποπίπτουν σε πλήθος λαθών. Στο *Δαβίδ και Γολιάθ* θα πούμε τα πράγματα ως έχουν.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΩΝ (ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΩΝ)

Υπάρχει άνθρωπος όστις κάμνει τον πλούσιον, και
δεν έχει ουδέν· και άλλος όστις κάμνει τον πτωχόν,
και έχει πλούτον πολύν.

Παροιμία 13.7 (απόδοση: Νεόφυτος Βάμβας)

Πριν από τρεις χιλιάδες χρόνια, σ' ένα πεδίο μάχης στην αρχαία Παλαιστίνη, ένας μικρός βοσκός κατατρόπωσε έναν τρομερό πολεμιστή χωρίς κανένα όπλο πέρα από μια πέτρα και μια σφεντόνα. Από τότε, ο Δαβίδ και ο Γολιάθ συμβολίζουν κάθε μάχη ανάμεσα σ' ένα αουτσάιντερ κι έναν γίγαντα. Η νίκη του Δαβίδ ήταν τόσο απίθανη που έμοιαζε με θαύμα. Δεν θα έπρεπε να έχει νικήσει.

Ή μήπως θα έπρεπε;

Στο βιβλίο *Δαβίδ και Γολιάθ*, ο Μάλκολμ Γκλάντγουελ ασκεί κριτική στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα, και προτείνει μια νέα θεωρία που μας βοηθά να καταλάβουμε τι σημαίνει πραγματικά να υφίστασαι διακρίσεις, να παλεύεις για να ξεπεράσεις μια αναπηρία, να χάνεις έναν γονιό, να φοιτάς σε μια σχολή που δεν είναι υψηλού επιπέδου, ή να αντιμετωπίζεις άλλες φαινομενικές αναποδιές.

Ο Γκλάντγουελ αρχικά αφηγείται την *αληθινή* ιστορία της αναμέτρησης ανάμεσα στον γίγαντα και τον νεαρό βοσκό. Έπειτα, χρησιμοποιώντας την ως αφετηρία, εξετάζει την περίοδο των ταραχών στη Βόρεια Ιρλανδία, τον τρόπο σκέψης των ερευνητών του καρκίνου και των ηγετών του κινήματος πολιτικών δικαιωμάτων, τον φόνο και το υψηλό κόστος της εκδίκησης, και τη δυναμική των «επιτυχημένων» και «αποτυχημένων» σχολικών τάξεων προκειμένου να αποδείξει ότι τα όμορφα και σημαντικά πράγματα γεννιούνται σε μεγάλο βαθμό από αυτά που εμείς θεωρούμε δυστυχίες και αντιξοότητες.

Ακολουθώντας την παράδοση των προηγούμενων μπεστ σέλερ του Γκλάντγουελ – *Άνθρωποι που ξεχωρίζουν*, *Blink: Η δύναμη της διαίσθησης*, *The Tipping Point*, και *What the Dog Saw* – το *Δαβίδ και Γολιάθ* αντλεί στοιχεία από την ιστορία, την ψυχολογία και την τέχνη της αφήγησης για να αναδιαμορφώσει τον τρόπο με τον οποίο βλέπουμε τον κόσμο γύρω μας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΚΛΕΙΔΑΡΙΘΜΟΣ

Δομοκού 4, Σταθμός Λαρίσης, 10440 ΑΘΗΝΑ, Τηλ. 210-5237635
info@klidarithmos.gr www.klidarithmos.gr
www.facebook.com/klidarithmos.gr

ISBN 978-960-461-679-4

